

Asia: VN/2465/2023

Lausuntopyyntö valtioneuvoston asetuseruonnoksesta valtioneuvostukseksi tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston asetuseruonnoksesta valtioneuvostukseksi tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023 ja lausuu kantanaan seuraavaa:

Pääviesti

Asetuseruonnoksen mukainen tuki on rahamäärältään pienenä ja kertaluonteisena väistämättä laastarinomainen. Sen tilalle tarvitaan jatkossa kokonaisvaltainen median toimintaedellytysten vahvistaminen, jolle mallia tarjoavat muiden Pohjoismaiden pitkään harjoitetut mediapolitiikat. Mediapolitiikan tarve on kirjattu hyvin valtioneuvoston tuoreeseen periaatepäätökseen suomalaisen demokraatiopolitiikan tavoitteista.

Mediapolitiikan tulee kattaa kaikki kotimaiseen mediaan vaikuttavat julkisen vallan päätökset ja toimenpiteet. Niihin kuuluvat esimerkiksi lukemisen verotuksen keventäminen, mahdollinen pysyvämpi mediatuki, lehtijakelun turvaaminen, medialukutaidon vahvistaminen, julkisen palvelun yleisradiotoiminnan tehtävä ja rahoitus sekä kilpailun tasapuolistaminen kansainvälisten alustajättien kanssa.

Tarkemmat perustelut

1. Medialiitto pitää valtioneuvoston asetusluonnoksen tavoitteita tärkeinä ja hyvin perusteltuina. Valtionavustuksen tavoitteena olisi tukea kattavaa ja yhteiskunnallisesti tärkeää tiedonvälitystä sekä monipuolista ja monimuotoista uutistoimintaa. Kattava ja monipuolinen tiedonvälitys sekä tiedon huoltovarmuus ovat erityisen tärkeitä nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Valtakunnallisen median lisäksi tavoitteena on varmistaa riittävä alueellisella ja paikallisella tasolla toteutuva tiedonvälitys sekä pyrkiä välttämään uutiserämaiden syntyminen.

2. Demokratialle elintärkeän luotettavan tiedon tuottaminen on käynyt taloudellisesti vaikeaksi, kun esimerkiksi uutismedian tulot ovat kymmenessä vuodessa pienentyneet kolmanneksella. Pääosa tästä johtuu mainostulojen siirtymisestä Googlelle ja Metalle, jotka eivät itse tuota lainkaan sisältöä. Samaan aikaan jakelu ja paperi ovat kallistuneet huomattavasti ja digitaalinen kehitystyö vaatii resursseja. Toimitustyön tukeminen tavalla tai toisella on tässä tilanteessa yhteiskunnallisesti tarpeellista.

3. Tehokkain, yksinkertaisin ja tasapuolisin keino tukea luotettavan tiedon tuottamista on muuttaa arvonlisäverolakia EU:n arvonlisäverodirektiivin mahdollistamalla tavalla siten, että digitaalisiin ja painettuihin sanomalehtiin, aikakauslehtiin ja kirjoihin sovelletaan nykyisen 10 prosentin verokannan sijaan nolloverokantaa. Epäsuoran tuen etu on, että sen kohdistaa valtion sijasta kuluttaja, päättäessään mikä sisältö on maksamisen arvoista.

4. Mikäli journalismin tukemisessa käytetään yhtenä keinona valtion suoraa tukea, on pysyvämpi tukimalli valmisteltava mahdollisimman kattavaksi, tasapuoliseksi ja kilpailua vääristämättömäksi. Olennaista on tukea kansalaisille ja yhteiskunnalle tärkeän mediasisällön tuottamista, mutta ei vaikuttaa siihen, millaisella yhtiörakenteella sitä kustannetaan. Kertaluonteisen mallin valuviasta päästään eroon, kun tuki notifioidaan Euroopan komissiossa.

5. Luonnoksen ongelmallisin kohta on EU:n de minimis -säännöksestä johtuva 200 000 euron maksimi yhden kokonaisen konsernin saamalle tuelle. Näin alhainen katto soveltuu huonosti media-alalle, jossa yritysten medianimikkeiden määrä vaihtelee huomattavasti. Tämä johtaa esimerkiksi siihen, että pienten yritysten kustantamat paikallislehdet saavat moninkertaisen tuen verrattuna paikallislehtiin, joita kustantaa suuri yritys. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna on tukeen ehdotettu erityinen lisäkerroin (1,3) pienimmille yrityksille vaikeasti perusteltavissa. Parhaiten tuki osuisi kohteisiinsa ensisijaisesti medianimikekohtaisena.

6. Edellä kuvatusta syystä luonnoksen mukainen mediatuki vastaa vain osittain eduskunnan edellyttämää mediatukilakia, jolla oli määrä turvata paikallislehtien asema merkittävänä tiedonvälittäjinä. Postilain uudistamisen yhteydessä hyväksytyllä ponnella oli tarkoitus tukea 1–2 kertaa viikossa ilmestyviä paikallislehtiä, jotka jäivät sanomalehtien jakelutuen ulkopuolelle. Samalla tavalla jakelutuen ulkopuolelle jäivät aikakausmediat. Jokaisen oikeus ottaa vastaan tietoa tulisi turvata maksimoimalla yleisölle tarjolla olevan kokonaisvalikoiman journalistista kattavuutta. Valikoiman kattavuutta parantavat aihealueiltaan pitkälle erikoistuneet julkaisut, joita

aikakausmediat Suomen mediakentässä edustavat. Tämä tulee ottaa huomioon mahdollisen pysyvemmän mediatuen valmistelussa.

7. Mediatuen kohdistaminen ammattimaiseen journalismiin eli journalistien palkkakuluihin ja freelancereiden palkkioihin on kannatettavaa. Lisäksi on tärkeää, että tuki on alustaneutraali ja medialajiriippumaton. Journalismin riippumattomuudelle ja tuen yleiselle hyväksyttävyydelle olennaista on, että tukea jakavan Liikenne- ja viestintäviraston viranomaisharkinta kohdistuu vain tuen kriteerien täyttymiseen, ei journalistisen sisällön arvottamiseen.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg

toimitusjohtaja

Holmberg Jukka
Medialiitto ry